

BIBLIOTEKA EDUKATORA – BIBLIOGRAFIA DOTYCZĄCA EDUKACJI MUZEALNEJ (WYBÓR)

EDUCATOR'S LIBRARY – BIBLIOGRAPHY REGARDING MUSEUM EDUCATION (SELECTION)

Joanna Grzonkowska

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów

Dariusz Kacprzak

Muzeum Narodowe w Szczecinie

Abstract: This bibliography summarizes literature focusing on museum education that has been published within the last three decades: books (e.g. textbooks, monographs, post-conference materials, seminar publications) and articles in academic journals. The list consists of a range of selected publications on – in authors' opinion representative – topics covered by museum experts, teachers, educators with respect to museum pedagogy, both in theory and in

practice. The presented items were grouped into two categories: foreign and Polish literature. This list will be also published on the National Institute for Museums and Public Collections' Website (www.nimoz.pl) in the *Education* section. As the list will be constantly updated as a result of monitoring and suggestions from the readers, it will constitute an up-to-date compendium essential for museum experts, especially museum educators.

Keywords: literature, bibliography, educator, museum education, publications, textbooks, journals.

Zestawienie bibliograficzne obejmuje literaturę przedmiotu dotyczącą edukacji muzealnej, opublikowaną w ciągu ostatnich trzech dekad w formie publikacji zwartych: książek, m.in. podręczników, monografii problemowych, materiałów pokonferencyjnych, publikacji seminaryjnych, jak i problemowych artykułów w czasopiśmiennictwie fachowym. Wykaz, będący wyborem, prezentuje szerokie – w zamierzeniu autorów reprezentatywne – spektrum zagadnień podejmowanych przez muzealników, pedagogów, edukatorów w kontekście pedagogiki muzealnej, zarówno w jej aspekcie teoretycznym, jak i odnoszącym się do praktyki muzealnej.

Zebrana literatura, stanowiąca potwierdzenie bodaj najintensywniej rozwijającej się obecnie aktywności muzeów, została podzielona na dwie części: obcojęzyczną oraz polską. Publikowany w obecnej postaci spis zostanie umieszczony także na stronie Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, w zakładce Edukacja. W wyniku monitorowania ukazującej się literatury ale także dzięki wskazówkom czytelników będzie on sukcesywnie uzupełniany i aktualizowany tak, by był zawsze aktualnym kompendium, drogowskazem w samodoskonaleniu się zawodowym muzealników, w szczególności edukatorów muzealnych.

Literatura obcojęzyczna

- Allard M., *Le partenariat école-musée: quelques pistes de réflexion*, „Aster” 1999, nr 29, s. 27-40.
- Andreson D., *A Commonwealth: Museums and Learning in the United Kingdom*, London 1997.
- Ansbacher T., *What are we learning? Outcomes of the museum experience*, „The Informal Learning Review” 2002, nr 53 (1), s. 4-9.
- Attitudes of Parents towards Museums. Omnibus Survey. Research Study Conducted for*, National Museum Directors’ Conference. February 2004, http://www.nationalmuseums.org.uk/media/documents/publications/parents_attitudes.pdf [dostęp: 10.06.2014].
- Beaumont E., Sterry P., *A study of grandparents and grandchildren as visitors to museums and art galleries in the UK*, „Museum and society” 2005, nr 3, s. 167-180.
- Berry N., Mayer S. (red.), *Museum Education: History, theory and Practice*, Reston 1989.
- Billmann H.-J., *Multimedia in Museen: Neue Aufgaben der Präsentation – neue Aufgaben der Museumspädagogik*, Bremen, 2000.
- Bloom J. P., Powell E. A., Hics E. C., Munley M. E., *Museums for a new century*, Washington 1998.
- Blume N., Henning J., Herman A., Richner N., *Looking to learn*, „Journal of Aesthetic Education” 2008, t. 42, nr 2, s. 83-99.
- Boughton D., Freedman K., Hicks L. i in., *Art education and Visual culture*, Reston (Virginia) 2002.
- Bradburne J. M., *Interaction in the museum: observing, supporting, learning*, Norderstedt 2000.
- Bresler L. (red.), *International Handbook of Research In Arts Education*, bmw.: Springer 2007.
- Burnham R., Kai-Kee E., *The Art of Teaching in the Museum*, „Journal of Aesthetic Education” 2005, t. 39, nr 1, s. 65-76.
- Camartin I., *Gesteigerte Wahrnehmung oder der Museumsbesuch*, „Museumskunde” 1999, t. 64, nr 2, s. 9-16.
- Card D., *Self-directed learning in cultural institutions*, w: S. Brookfield (red.), *Self-directed learning. From theory to practice: New directions for continuing education*, San Francisco 1985, s. 51-63.
- Chadwick A. I., Stannett A. (red.), *Museums and the Education of Adults*, Leicester 1995.
- Ciardelli J., Wasserman J., *Inspiring Leaders: Unique Museum Programs Reinforce Professional Responsibility*, „Journal of Museum Education” 2011, t. 36, nr 1, s. 45-56.
- Cohen C., Girault Y., *Quelques repères historiques sur le partenariat école – musée*, „Aster” 1999, nr 29, s. 9-26.
- Collins Z. W. (red.), *Museums, adults and the humanities*, Washington 1981.
- Commandeur B., Dennert D. (red.), *Event zieht – Inhalt bindet. Besucherorientierung auf neuen Wegen*, Bielefeld 2004.
- Czajkowski J. W., *Changing the Rules Making Space for Interactive Learning in the Galleries of the Detroit Institute of Arts*, „Journal of Museum Education” 2011, t. 36, nr 2, s. 171-178.
- Davallon J., *Peut-on parler d’une „langue” de l’exposition scientifique?*, w: Schiele B. (red.), *Faire, voir, faire, savoir: Musée de la Civilisation*, Quebec 1989, s. 47-59.
- Dengel S., Dreykorn M., Grüne P. i in., *Schule@museum. Eine Handreichung für die Zusammenarbeit*, Berlin 2011.
- Dennert D., *Lernen als Erlebnis: wie Museen ihre Besucher zum Lernen motivieren*, w: Bardua R., Fischer P., *Dank an Ulrich Löber*, Koblenz 2001, s.126-132.
- Diamond J., *Ethnology in museums: Understanding the learning process*, „Journal of Museum Éducation” 1982, nr 7 (4), s. 13-16.
- Dierking L. D., *Rôle de l’interaction sociale dans l’expérience muséale*, „Publics et Musées” 1994, nr 5, s. 19-43.
- Dobbs S., *The DEAE handbook: An overview of discipline-based art education*, Santa Monica 1992.
- Duclos-Orsello E., A., *Shared Authority: the Key to Museum Education as Social Change*, „Journal of Museum Education” 2013, t. 38, nr 2, s. 121-128.
- Dufresne-Tassé C., Lapointe T., Morelli C., Chamberland E., *L’apprentissage de l’adulte au musée et l’instrument pour l’étudier*, „Revue canadienne de l’éducation” 1991, t. 16, nr 3, 281-291.
- Duncum P., *A case for art. Education of everyday aesthetic experiences*, „Studien in Art Education” 1999, nr 42 (2), s. 101-112.
- Duncum P., *Visual culture in the classroom*, „Art Education” 2003, nr 56 (2), s. 25-32.
- Edwards R.W., Loomis R. J., Cusco M. E., McDermott M., *Motivation and Information Needs of Art. Museums Visitors: A Cluster Analytic Study*, „ILVS Review” 1990, t. 1, nr 2, s. 20-35.
- Eisner E. W., Dobbs S. M., *Silent pedagogy: How Museums Help Visitors Experience Exhibitions*, „Art Education” 1990, t. 41, nr 4, s. 6-15.
- Excellence and equity: Education and the public dimension of museums*, American Association of Museums, Washington 1992.
- Falk J. H., Dierking L. D., Adams M., *Living in a Learning Society: Museum and Free-choice learning*, w: Macdonald S. (red.), *A Companion to Museum Studies*, [Hoboken (New Jersey)] 2006, s. 323-339.
- Falk J. H., Dierking L. D., *Learning from the Museum*, Walnut Creek 2000.
- Falk J. H., Dierking L. D., *Lessons without Limit*, New York 2002.
- Falk J. H., Dierking L. D., *The Museum Experience*, Washington 1992.
- Fast K., *Handbuch der museumspädagogischen Ansätze*, Opladen 1995 (3 wyd.: Berlin 2014).
- Fortin-Debart C., *Analyse de l’offre des institutions muséales en médiation environnementale*, „Aster” 1999, nr 29, s. 85-100.
- Garcia B., *What We Do Best: Making a Case for Museum Learning in its Own Right*, „Journal of Museum Education” 2012, t. 37, nr 2, s. 47-56.
- Gemmeke C., John H., Krämer H. (red.), *Euphorie digital? Aspekte der Wissensvermittlung in Kunst, Kultur und Technologie*, Bielefeld 2001.
- Giordan A., Souchon C., Cantor M., *Evaluer pour innover. Musées, Médias, Ecole*, Nice 1993.
- Grönert G., *Der andere Blick: Museumsarbeit mit Randgruppen*, „Museum aktuell” 2001, nr 67, s. 2731-2732.
- Guichard J., *Démarche pédagogique et autonomie de l’enfant dans une exposition scientifique*, „Aster” 1989, nr 9, s. 17-42.
- Guichard J., *Fruits d’un partenariat école-musée, des expositions pour participer à la formation scientifique des élèves*, „Aster” 1999, nr 29, s. 131-146.
- Hain G. E., *Museum Education*, w: Macdonald S. (red.), *A Companion to Museum Studies*, [Hoboken (New Jersey)] 2006, s. 340-352.
- Haller Rubenstein Z., *Beyond Borders: Innovating from Conflict to Community in Public Art Engagement in Holon*, „Journal of Museum Education” 2012, t. 37, nr 3, s. 57-68.
- Hansen T.H., *Le rôle éducatif du musée*, „Museum” 1984, t. 36, nr 144 (4), s. 176-183.
- Häschler M., Kruse K., Leidner R. i in. (oprac.), *Das inklusive Museum – Ein Leitfadens zu Barrierfreiheit und Inklusion*, Berlin 2013

- Hausmann A., *Besucherorientierung von Museen unter Einsatz des Benchmarking*, Bielefeld, 2001.
- Hein G. E., *Learning in the Museum*, London 1998, wyd. 2: New York 2000.
- Hein G. E., Alexander M., *Museums: Places of Learning. Professional Practice*, Washington, 1998.
- Hirsch J. S., Silvermann L. H. (red.), *Transforming Practice. Selections from the Journal of Museum Education 1992–1999*, Washington 2000.
- Hoffmann H., *Kultur für alle. Perspektiven und Modelle*, Frankfurt am Main 1979.
- Hood M. G., *Comfort and Caring: Two Essential Environmental Factors*, „Environment and Behavior” 1993, t. 25, nr 6, s. 710-724.
- Hood M. G., *L'interaction sociale Au musée, facteur d'attraction des visiteurs occasionnels*, „Public et Musées” 1994, nr 5, s. 45-57.
- Hood M. G., *Staying Away. Why People Choose Not to Visit Museums*, „Museums News” 1983, 61, 4, s. 50-57.
- Hooper-Greenhill E. (red.), *Initiatives In Museum Education*, Leicester 1989.
- Hooper-Greenhill E. (red.), *Museums and Gallery Education*, Leicester 1991.
- Hooper-Greenhill E. (red.), *The Educational Role of the Museum*, London 1999.
- Hooper-Greenhill E. (red.), *Writing a Museum Education Policy*, Leicester 1991.
- Hooper-Greenhill E., *The Educational role of the museum*. London 1994.
- Hooper-Greenhill E., *Museum and Gallery Education*, Leicester, London, New York 1991.
- Hooper-Greenhill E., *Museums and Education, Purpose, Pedagogy, Performance*, London 2007.
- Hooper-Greenhill E., *Studying Visitors*, w: Macdonald S. (red.), *A Companion to Museum Studies*, [Hoboken (New Jersey)] 2006, s. 362-376.
- Housen A., *Three methods for understanding museum audiences*, „Museum Studies Journal” 1987, nr 2 (4), s. 41-49.
- Illeris H., *Visual events and friendly eye: modes of educating vision in new educational settings in Danish art galleries*, „Museum and society” 2009, nr 7 (1), s. 16-31.
- Illeris H., *Educations of Vision: Relational Strategies in Visual Culture*, „Nordisk Pedagogik” 2004, 24 (4), s. 250-267.
- Illeris H., *Museums and Galleries as Performative Sites for Lifelong Learning*, „Museum and Society” 2006, nr 4(1), s. 15-26.
- Illeris H., *Nordic contemporary art education and the environment: Constructing an epistemological platform for Art Education for Sustainable Development (AESD)*, „InFormation. Nordic Journal of Art and Research” 2012, t. 1, nr 2, s. 77-93.
- Illeris H., *Young people and Contemporary art*, „The International Journal of Art and Design Education” 2005, t. 24, nr 3, s. 231-242.
- Jacobi D., Coppey O., *Musée et éducation: au delà du consensus la recherche du parteariat*, „Public et Musées” 1995, nr 7, s. 10-22.
- Jacobmeyer Wolfgang, Labor, Schaubühne, *Identitätsfabrik, Musentempel, Lernort. Die Institution Museum als didaktische Herausforderung*, w: Mütter B., Schönemann B., Uffelman U. (red.), *Geschichtskultur. Theorie – Empirie – Pragmatik*, Weinheim 2000.
- Kittlausz, V., Pauleit W. (red.), *Kunst – Museum – Kontexte. Perspektiven der Kunst- und Kulturvermittlung*, Bielefeld 2006.
- Kohle H., Kwastek K., *Computer, Kunst und Kunstgeschichte*, Köln 2003.
- Krön M., *Entdeckungsreise in eine junge Disziplin*, w: *Von der Museumspädagogik zur Kunst- und Kulturvermittlung*, Wien 2003, s. 101-110.
- Kohlstedt S. G., *The Origins of Natural Science in Amerika*, Washington 1991.
- Kotler N., Kotler P., *Can Museums be All Things to All People? Missions, Goals and Marketing's Role*, „Museum Management and Curatorship” 2000, t. 18, nr 3, s. 271-287.
- Kun-Ott H. (red.), *Qualitätskriterien für Museen: Bildungs- und Vermittlungsarbeit*, Berlin 2008.
- Laar van de P.Th., *The Contemporary City as Backbone: Museum Rotterdam Meets the Challenge*, „Journal of Museum Education” 2013, t. 38, nr 1, s. 39-49.
- Leinewber R., *Das „Zentrum für Experimentelle Archäologie und Museumspädagogik” des Landesamtes für Archäologie Sachsen-Anhalt in Mansfeld, Lkr. Mansfelder Land (Südharz)*, „Archäologisches Nachrichtenblatt” 2002, t. 7, nr 4, s. 295-300.
- Leinhardt G., Crowley K., Knutson K. (red.), *Learning conversations in museums*, Mahwah 2002.
- Lindström L. (red.), *Nordic Visual Arts Education in Transition. A Research Review*, Stockholm 2009.
- Loomis R. J., *Museum visitor evaluation: new tool for management*, Nashville 1987.
- Macedonia M., *Revitalizing Museums with Digital Technology*, „Computer. Entertainment Computing” 2003, nr 2, s. 94-96.
- Maher M. (red.), *Collectiva Vision: Starting and Sustaining a Children's Museum*, Washington 1997.
- Mandel B. (red.), *Kulturvermittlung - zwischen kultureller Bildung und Kulturmarketing. Eine Profession mit Zukunft*, Bielefeld 2005.
- McLellan A., *Making museums count: strategies for the development of museum education resources to support the national numeracy strategy*, Leicester 2000.
- McManus P. M., *Families in Museum*, w: Miles R., Zavola L. (red.), *Towards the Museum of the Future*, London 1994.
- McManus P. M., *It's the Company You Keep... The Social Determination of Learning-related Behaviour in Science Museum*, „The International Journal of Museum Management and Curatorship” 1987, t. 6, nr 3, s. 263-270.
- Miles R. S., *Museum audiences*, „The International Journal of Museum Management and Curatorship” 1986, t. 5, nr 1, s. 73-80.
- Moffat H., Woollard V. (red.), *Museum and Gallery Education: a Manual of Good Practice. Stationery Office*, London 1999.
- Morel G., Van-Praët M., *Les relations entre école et musées de sciences comme programme de recherches*, w: *Actes des 14èmes Journées Internationales d'Education Scientifique, Chamonix, Centre Jean Franco, Chamonix 1992*, s. 393-398.
- Nelson K. G., *From Analog Prototypes to Digital Drawing in the Gallery*, „Journal of Museum Education” 2011, t. 36, nr 3, s. 269-278.
- Newsom B.Y., Silver A. Z. (red.), *Art Museum as Educator*, The Cleveland Museum of Art, University of California Press 1978.
- Nichols S. K. (red.), *Patterns in Practice. Selections from the Journal of Museum Education*, Washington 1992.
- Nichols S. K., Alexander M., Yellis K. (red.), *Perspectives an Informal Learning. Museum Education Anthology 1973–1983*, Washington 1984.
- Nichols S. K., *Museums, Universities and Pre-Service Teachers*, „Journal of Museum Education” 2014, t. 39, nr 1, s. 3-9.
- Noschka-Roos A. (red.), *Besuchersforschung in Museen. Instrumentarien zur Verbesserung der Ausstellungskommunikation*, München 2003.
- Noschka-Roos A., *Besuchersforschung und Didaktik: ein museumspädagogisches Plädoyer*, Berlin, 1994.
- Otto C., *Zum Stand einer erwachsenenorientierten Bildungsarbeit in Kunstmuseen in Deutschland: Geschichte und Theorie – Gegenwart und Praxis*, Oldenburg 2000.

- Paatsch U. (oprac.), *Auswahlbibliographie zur Museumspädagogik*, Stuttgart 1995 (2. wyd.).
- Paris S. (red.), *Perspectives on object-centered in museums*, Mahwah–London 2002.
- Pawlik A., Majer S., „*lernort deutsch im museum*”. *Zu einem Projekt des Heimatmuseums Wedding und dem Programm für Eltern nichtdeutscher Muttersprache an Berliner Schulen*, „Museum aktuell” 2001, nr 67, s. 2728-2730.
- Pearce S. M., *Interpreting objects and collections*, Routledge, 2001.
- Rasse P., *Les musées à la lumière de l'espace public. Histoire, évolution, enjeux*, Paris 1990.
- Reusser E. M., *Publikumsforschung für Museen*, Bielefeld 2010.
- Roberts L., *From Knowledge to Narrative: Educators and the Changing Museum*, Washington 1997.
- Rung M. H., *Art Museums and Creative Citizens*, „*Museological Review*” 2008, nr 13, s. 1-10.
- Sandell R. (red.), *Museums, Society, Inequality*, Routledge 2002.
- Schaer R., *L'invention des musées*, Paris 1993.
- Schmid H., Köhler U. (oprac.), *Museumspädagogik – Literaturliste 1990– 2000*, publikacja online: http://www.museumspaedagogik.org/fileadmin/user_upload/bund/PDF/4.4._MusPaedLiteraturliste.pdf [dostęp: 14.06.2014]
- Seagram, B. C., Patten, L. H., Lockett, C., *Audience research and exhibit development: A framework*, „*Museum Management and Curatorship*” 1993, 1993, t. 12, nr 1, s. 29-41.
- Siegel Ch., *Medienpädagogik – Museumspädagogik*, „*Museum aktuell*” 2001, nr 72, s. 2981-2983.
- Silverman L.H., *Visitor meaning-making in museums for a new age*, „*Curator. The Museum Journal*” 1995, t. 38, nr 3, s. 161-170.
- Sommer M. E.N., *Bildung und ethnologische Museen: museumspädagogische Ansätze in Geschichte und Gegenwart: Forschungen und Reflexionen aus den Jahren 1977 bis 1988*, Wien 2001
- Spickernagel E., Walbe B. (red.), *Das Museum. Lernort contra Musentempel*, Gießen 1979.
- Tavin K., Hausman J., *Art education and visual culture in the age of globalization*, „*Art Education*” 2004, nr 57 (5), s. 21-23, 32-35.
- Tisdale R., *City Museums and Urban Learning*, „*Journal of Museum Education*” 2013, t. 38, nr 1, s. 3-8.
- Tressel G. W., *The role of museums in science education*, „*Science Education*” 1980, t. 64, nr 2, s. 257-260
- Triquet É., *La relation école – musée*, „*Grand N*” 1999–2000, nr 66, s. 93-106.
- Triquet É., Laperrière M., *Étudier les fossiles au musée: la spécificité des objets et du discours muséal comme point d'accroche des apprentissages*, „*Aster*” 1999, nr 29, s. 147-170.
- Vallance E., *A curriculum-theory model of the art museum milieu as teacher*, „*Journal of Museum Education*” 2003, t. 28, nr 1, s. 8-16.
- Vallance E., *Museum education as curriculum: four models, leading to a fifth*, „*Studies in Art Education*” 2004, nr 45 (4), s. 343-358.
- Vallance E., *Teaching the aesthetics of everyday life*, Galena (Illinois) 2005.
- Vallance E., *The public curriculum of orderly images*, „*Educational Researcher*” 1995, nr 24 (2), s. 4-13.
- Van-Praët M., Poucet B., *Les Musées, lieux de contre-éducation et de partenariat avec l'école*, „*Education et Pédagogie*” 1992, nr 16, s. 21-28.
- Vieregg H., Schmeer-Sturm M.-L., Thinesse-Demel J., Ulbricht K. (red.), *Museumspädagogik in neuer Sicht: Erwachsenenbildung im Museum*, t. 1–2, Baltmannsweiler 1994.
- Wegner E., *Communities of Practice. Learning, Meaning and Identity*, Cambridge 1998.
- Weschenfelder K., Zacharias W., *Handbuch Museumspädagogik. Orientierungen und Methoden für die Praxis*, Düsseldorf 1992.
- Witcomb A., *Interactivity*, w: Macdonald S. (red.), *A Companion to Museum Studies*, [Hoboken (New Jersey)] 2006, s. 353-361.
- Wolf B., Wood E., *Integrating Scaffolding Experiences for the Youngest Visitors in Museum*, „*Journal of Museum Education*” 2012, t. 37, nr 1, s. 29-38.
- Wyrobnik I., *Das Kunstmuseum als pädagogische Herausforderung: Annäherung an moderne und zeitgenössische Kunst mit Kindern*, Frankfurt am Main–Berlin–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Wien 2000.
- Zacharias W., *Kulturpädagogik. Kulturelle Jugendbildung. Eine Einführung*, Opladen 2001.

Literatura w języku polskim

- Adamczyk P., *Muzeum na wynos – nowe formy edukacji historycznej na przykładzie projektu »skrzynia pełna tajemnic«*, w: Woźniak M., Rosset T. F. de, Ślusarczyk W. (red.), *Historia w muzeum*, Bydgoszcz 2013, s. 189-191.
- Adamczyk P., *Skrzynia pełna tajemnic*, „*Muzealnictwo*” 2011, nr 52, s. 235-246.
- Aksman J., Gaj R., *Dzieci w Galerii – cykl warsztatów o sztuce współczesnej realizowany w galeriach Krakowa (2001–2003)*, w: *Sztuka i pedagogika*, red. J. Samek, t. 4, Kraków 2006, s. 236-243.
- Aksman J., Gaj R., *Recepcja koncepcji wychowania przez sztukę w działalności naukowej i dydaktycznej Zakładu Wychowania przez Sztukę w Instytucie Pedagogiki UJ*, w: Aleksander T. (red.), *Myśl pedagogiczna przełomu wieków*, Kraków 2001, s. 153-157.
- Aksman J., Gaj R., *W poszukiwaniu złotego środka... Próby realizacji wychowania przez sztukę w galeriach sztuki współczesnej w Krakowie*, „*Współczesna myśl pedagogiczna. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi*” 2003, nr 4, s. 103-112.
- Artymowski J. D., *Być jednym z nich – upośledzeni w muzeum*, „*Muzealnictwo*” 1988, nr 31, s. 95-99.
- Artymowski J. D., *Dodać życia do lat (praca w muzeum na rzecz ludzi starszych)*, „*Muzealnictwo*” 1986, nr 30, s. 89-92.
- Artymowski J. D., *Niepełnosprawni w muzeach*, „*Muzealnictwo*” 1984, nr 28/29, s. 61-65.
- Barańska K., *Pożegnanie z edukacją*, „*Muzealnictwo*” 2010, nr 51, s. 48-54.
- Barański J., *Muzeum etnograficzne XXI wieku*, w: *Muzeum XXI wieku. Teoria i praxis, Materiały z sesji naukowej organizowanej przez Muzeum Początków Państwa Polskiego i Polski Komitet ICOM, Gniezno, 25–27 listopada 2009, Księga pamiątkowa poświęcona Profesorowi Krzysztofowi Pomianowi*, Gniezno 2010, s. 218-238.

- Baumgarten-Szczyrska D., *Afryka na wyciągnięcie ręki. Działania dydaktyczne w przestrzeni wystaw afrykańskich Muzeum Narodowego w Szczecinie*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 104.
- Białostocki J., *Galeria arcydzieł czy dom kultury*, „Rocznik Historii Sztuki” 1984, R. 14, s. 281-286.
- Bilewicz H., *Złudzenia edukacji plastycznej*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici” 1997, Pedagogika XXII, z. 314, s. 111-115.
- „Biuletyn Programowy Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów” 2012, nr 5: *Muzeum w przestrzeni edukacji otwartej*, [pismo elektroniczne].
- Borgosz W., *Muzea goszczą laureatów konkursu dla dzieci*, „Muzealnictwo” 2011, nr 52, s. 312-315.
- Borusiewicz M., *Nauka czy rozrywka? Nowa muzeologia w europejskich definicjach muzeum*, Kraków 2012.
- Bruner J., *Kultura edukacji*, tłum. Tamara Brzostowska-Tereszkiewicz, Kraków 2010.
- Brzezińska A. W., Hulewska A., Słomska J. (red.), *Edukacja regionalna*, Warszawa 2006.
- Byszewski J., *Inne muzeum*, Laboratorium Edukacji Twórczej. Centrum Sztuki Współczesnej, Warszawa 1996.
- Byszewski J., *Muzeum jako wyzwanie (po konferencji „Muzeum w przestrzeni edukacji otwartej”)*, „Biuletyn Programowy Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów” 2012, nr 5: *Muzeum w przestrzeni edukacji otwartej*, s. 35-40, [pismo elektroniczne].
- Byszewski J., *Tutaj jestem*, Laboratorium Edukacji Twórczej. Centrum Sztuki Współczesnej, Warszawa 1994.
- Byszewski J., Parczewska M., *Muzeum jako rzeźba społeczna*, Laboratorium Edukacji Twórczej. Centrum Sztuki Współczesnej, Warszawa 2012.
- Czarnek B., Mielnik M., *Edukacja artystyczna w Muzeum Sztuki Dawnej. Dział Edukacji Muzealnej Oddziału Sztuki Dawnej Muzeum Narodowego w Gdańsku*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 63-70.
- Fic M., *Rola muzeów on-line w procesie edukacji historycznej i obywatelskiej*, w: Roszak S., Strzelecka M. (red.), *Toruńskie Spotkania Dydaktyczne*, t. 4: *Muzea i archiwa w edukacji historycznej*, Toruń 2007 s. 152-156.
- Gaj R., *Inne Muzeum – głos w Dyskusji*, „Po lekcjach. Kwartalnik nieregularny poświęcony problemom czasu wolnego dzieci i młodzieży” 1999, nr 4 (22), s. 21-42.
- Gaj R., *Muzeum miejscem edukacji*, „Krakowskie Studia Małopolskie” 2002, nr 6, s. 115-137.
- Gaj R., *Wystawa w muzeum – medium edukacji pozaszkolnej*, w: Samek J. (red.), *Sztuka i pedagogika*, t. 2, Kraków 1999, s. 179-185.
- Gajda J., *Pedagogika kultury w zarysie*, Kraków 2006.
- Gilevska J., *Czym jest współczesne muzeum? Rola wystawy edukacyjnej w edukacji i animacji społeczno-kulturowej*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=4034> [dostęp: 13.06.2014].
- Głowacki P., *Uniwersytet III wieku. Wyzwanie i szansa dla muzeum*, „Muzealnictwo” 2013, nr 54, s. 191-197.
- Głowacz A., *Między oświeceniową misją muzeum a innowacyjną ofertą edukacyjną*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 87-96.
- Gnitecki J. (red.), *Pedagogika jako formacja intelektualna refleksji we współczesnym dyskursie humanistycznym*, Poznań 2005.
- Golat R., *Kontekst ustawowy edukacyjnej działalności muzeów*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 22-27.
- Gorzelański D., *„Przeszłość – przyszłość”? Rola Galerii Sztuki Starożytnej Muzeum Narodowego w Krakowie w kształtowaniu wiedzy o antyku*, w: *Muzeum XXI wieku. Teoria i praxis, Materiały z sesji naukowej organizowanej przez Muzeum Początków Państwa Polskiego i Polski Komitet ICOM, Gniezno, 25–27 listopada 2009, Księga pamiątkowa poświęcona Profesorowi Krzysztofowi Pomianowi*, Gniezno 2010, s. 200-207.
- Górajec P., *Edukacja w nowoczesnym muzeum na przykładzie Muzeum Pałacu w Wilanowie. Dwadzieścia lat muzealnictwa – tradycja zobowiązuje*, w: Roszak S., Strzelecka M. (red.), *Toruńskie Spotkania Dydaktyczne*, t. 4: *Muzea i archiwa w edukacji historycznej*, Toruń 2007, s. 59-65.
- Górajec P., *Forum edukatorów muzealnych*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 28-33.
- Górajec P., *Raport o stanie edukacji muzealnej w Polsce*, w: *Muzeum XXI wieku. Teoria i praxis, Materiały z sesji naukowej organizowanej przez Muzeum Początków Państwa Polskiego i Polski Komitet ICOM, Gniezno, 25–27 listopada 2009, Księga pamiątkowa poświęcona Profesorowi Krzysztofowi Pomianowi*, Gniezno 2010, s. 182-186.
- Grygiel E., *Edukacja w muzeum rzeczywistym i wirtualnym*, seria: *Muzeologia*, t. 5, w przygotowaniu.
- Grzonkowska J., *Raport o stanie edukacji muzealnej w Polsce w perspektywie działań NIMIZ*, „Muzealnictwo” 2011, nr 52, s. 228-234.
- Hryszko K. R., Suchocka I., *Sztuka lekcji. O działaniach edukacyjnych Galerii im. Śleńdzińskich w Białymstoku*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 79-86.
- Jakubowski W., *Edukacja w świecie kultury popularnej*, wyd. II, Kraków 2011.
- Jędrzejewska A. K., *Mikołaj Kopernik, toruńskie pierniki i gotyk na dotyk – interaktywne formy edukacji historycznej w Muzeum okręgowym w Toruniu*, w: *Woźniak M., Rosset T. F. de, Ślusarczyk W. (red.), Historia w muzeum*, Bydgoszcz 2013, s. 172-175.
- Karamanov A., „Ja, ty, inny...” *Wielokulturowy format edukacji historycznej w muzeum*, w: *Woźniak M., Rosset T. F. de, Ślusarczyk W. (red.), Historia w muzeum*, Bydgoszcz 2013, s. 176-180.
- Karczewski L., *Ucieczka do przodu. Autonomia instytucji muzeum jako alternatywa dla edukacji muzealnej*, „Biuletyn Programowy Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów” 2012, nr 5: *Muzeum w przestrzeni edukacji otwartej*, s. 25-34, [pismo elektroniczne].
- Karwasz G., Kruk J., *Idee i realizacje dydaktyki interaktywnej – wystawy, muzea i centra nauki*, Toruń 2012.
- Kielczewska S., *Analiza wortalu Muzeum Pałacu w Wilanowie i zamieszczonych w nim multimediów i modułów e-learningowych*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=4035> [dostęp: 13.06.2014].
- Koczkodaj I., *Jak słoń w składzie porcelany?... Polskie muzea wobec edukacji muzealnej osób dorosłych na przykładzie Muzeum Łazienki Królewskiej*, „Muzealnictwo” 2011, nr 52, s. 246-252.
- Korzeniowski B., *Wystawy historyczne jako nośnik pamięci na przykładzie wystawy o zbrodniach Wehrmachtu*, „Kultura Współczesna” 2007, nr 3, s. 68-103.
- Kosińska, Sikorska K., Skórzyńska A. (red.), *Edukacja kulturalna jako projekt publiczny*, Poznań 2012.
- Kowalczyk W., *Celebrować, zabawiać czy edukować? Po co społeczeństwu są dziś publiczne muzea?*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 55-62.
- Kowalczyk-Mizerakowska I., *Edukacja muzealna w Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie. Przeszłość – Terażniejszość – Przyszłość*, w: *Woźniak M., Rosset T. F. de, Ślusarczyk W. (red.), Historia w muzeum*, Bydgoszcz 2013, s. 198-201.
- Kranz T. (red.), *Wizyty edukacyjne w Państwowym Muzeum na Majdanku. Poradnik dla nauczycieli*, Państwowe Muzeum Na Majdanku, Lublin 2012.
- Kranz T., *Edukacja historyczna w miejscach pamięci. Zarys problematyki*, Lublin 2002.
- Kreis M., *Edukator muzealny a figura trickstera*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=4339> [dostęp: 13.06.2014].

- Kruk J., *Doświadczenie, reprezentacja i działanie wśród rzeczy i przedmiotów. Projektowanie edukacyjne*, Gdańsk 2008.
- Kucharski A., *Znaczenie eksponatów muzealnych w szkolnej edukacji historycznej i obywatelskiej*, w: Roszak S., Strzelecka M. (red.), *Toruńskie Spotkania Dydaktyczne*, t. 4: Muzea i archiwa w edukacji historycznej, Toruń 2007, s. 145-151.
- Lohman J., *Muzeum otwarte. Dla kogo? Oto jest pytanie*, w: *Muzeum przestrzeni otwarta? Wystąpienia uczestników szóstego sympozjum problemowego Kongresu Kultury Polskiej*, 23–25.09.2009, Rottermund A. (moderator), Warszawa 2010, s. 35-42.
- Majewski P. (red.), *Muzea i uczenie się przez całe życie – podręcznik europejski*, Warszawa 2013.
- Manicka A., *Wózek w muzeum czyli program Miś*, „Muzealnictwo” 2013, nr 54, s. 198-203.
- Mendruń J., *Możliwości spostrzegania przez niewidomych przedmiotów i obiektów muzealnych*, „Muzealnictwo” 1984, nr 28/29, s. 66-69.
- Milewska K., Kacprzak D., *„Walizka czyli szczecińska uwertura”. Spektakl teatralny – aktywna forma lekcji muzealnej jako przykład współpracy muzeum i szkoły*, „Wiadomości Historyczne” 2014, nr 4.
- Milewska K., *Muzeum uczy i bawi. Działania edukacyjne w Muzeum Narodowym w Szczecinie*, „Muzealnictwo” 2008, nr 49, s. 274-285.
- Milewska K., *Muzeum w przestrzeni edukacji otwartej na przykładzie wybranych praktyk Muzeum Narodowego w Szczecinie*, „Biuletyn Programowy Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów” 2012, nr 5: *Muzeum w przestrzeni edukacji otwartej*, s. 41-56, [pismo elektroniczne].
- Murawska A., *Numizmaty w edukacji ekonomiczno-historycznej i kulturowej*, w: Woźniak M., Rosset T. F. de, Ślusarczyk W. (red.), *Historia w muzeum*, Bydgoszcz 2013, s. 181-188.
- Muzea dla edukacji. Materiały z dwóch konferencji: Muzea dla edukacji – wychowanie aktywnego obywatela 23–24 września 2004 i Muzea dla edukacji – nowe formy aktywności muzealne, Kraków 19–20 października 2006*, Kraków 2007.
- Muzea w edukacji. Formy współpracy ze współczesną szkołą*, Konferencja muzealna Szreniawa 6–7 października 2011, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Szreniawa 2011.
- Muzeum otwarte na edukację: publikacja poseminaryjna*, red. Monika Buraczyńska, Muzeum Wsi Kieleckiej, Kielce 2011.
- Muzeum przestrzeni otwarta? Wystąpienia uczestników szóstego sympozjum problemowego Kongresu Kultury Polskiej*, 23–25.09.2009, Rottermund A. (moderator), Warszawa 2010, s. 35-42.
- Nadolska-Styczyńska A., *Pokazać kultury, czyli o wykorzystywaniu zabytków w auczaniu etnografii pozaeuropejskiej*, w: Popczyk M. (red.), *Muzeum sztuki. Od Luwru do Bilbao*, Katowice 2006, s. 249-257.
- Nowacki M., *Analiza jakości produktu atrakcji turystycznych na przykładzie muzeów i innych obiektów dziedzictwa zachodniej Polski*, „Muzealnictwo” 2001, nr 43, s. 78-86.
- Olbrycht K. (red.), *Edukacja kulturalna – wybrane obszary*, Cieszyn 2004.
- Olbrycht K., Głyda B., Matusiak A. (red.), *Kompetencje do prowadzenia edukacji kulturalnej*, Katowice 2013.
- Owsiński M., *Wystawiennictwo i edukacja we współczesnym polskim muzeum martyrologicznym na przykładzie działani Muzeum Stutthof w Sztutowie*, w: Woźniak M., Rosset T. F. de, Ślusarczyk W. (red.), *Historia w muzeum*, Bydgoszcz 2013, s. 202-210.
- Pakulo K., Paszkiewicz-Szymańska R., *Wokół doświadczeń z wystawy „5 zmysłów”*, „Muzealnictwo” 2012, nr 53, s. 150-156.
- Palka S., *Metodologia. Badania. Praktyka pedagogiczna*, Gdańsk 2006.
- Parczewska M., Byszewski J., *Muzeum jako rzeźba społeczna*, Centrum Sztuki Współczesnej, Zamek Ujazdowski, Warszawa 2012.
- Parczewska M., Byszewski J., *Sztuka współczesna - instrukcja obsługi*, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa 1998.
- Parczewska M., *Partycypacja – czyli sztuka spotkania*, w: *Muzeum XXI wieku. Teoria i praxis, Materiały z sesji naukowej organizowanej przez Muzeum Początków Państwa Polskiego i Polski Komitet ICOM, Gniezno, 25–27 listopada 2009*, Księga pamiątkowa poświęcona Profesorowi Krzysztofowi Pomianowi, Gniezno 2010, s. 187-193.
- Pater R., *Czas na muzeum – aspekty edukacji muzealnej dorosłych*, w: Aleksander T. (red.) *Edukacja dorosłych jako czynnik rozwoju społecznego*, t. II, Radom 2010, s. 207-215.
- Pater R., *Edukacja estetyczno-artystyczna w środowisku lokalnym „życia szkoły”. Między przeszłością a przyszłością*, w: Zalewska-Pawlak M., Pikała A. (red.), *Szkoła XXI wieku szkołą edukacji estetycznej*, Łódź 2011, s. 387-400.
- Pater R., *Edukacja muzealna dla dzieci. Alternatywne przestrzenie*, „Edukacja elementarna w Teorii i Praktyce” 2013, nr 30 (4), s. 55-76.
- Pater R., *Miejsce muzeum w edukacji dzieci i młodzieży*, w: Żurkowski B. (red.), *Kultura artystyczna w przestrzeni wychowania*, Kraków 2011, s.155-178.
- Pater R., *Muzea dla dzieci i młodzieży – współczesne przestrzenie edukacji*, w: Cudowska A. (red.), *Kierunki rozwoju edukacji w zmieniającej się przestrzeni społecznej*, Białystok 2011, s. 633-642.
- Pater R., *Muzeum w przestrzeni otwartej*, „Biuletyn Programowy Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów” 2012, nr 5: *Muzeum w przestrzeni edukacji otwartej*, s. 18-24, [pismo elektroniczne].
- Pater R., *W poszukiwaniu standardów edukacji muzealnej*, „Muzealnictwo” 2012, nr 53, s. 134-143.
- Pater R., *Wychowanie estetyczne w edukacji muzealnej*, w: Pankowska K. (red.), *Sztuka i wychowanie. Współczesne problemy edukacji estetycznej*, Warszawa 2010, s. 66-82.
- Pelczar J., Buraczyńska M. (red.), *Muzeum otwarte na edukację*, Kraków 2011.
- Pietryszyn J., *Platforma edukacyjna Zamku Królewskiego w Warszawie*, „Muzealnictwo” 2012, nr 53, s. 157-161.
- Podsiadło J., *Muzeum miejscem zabawy?*, w: Kantor R., Paleczny T., Banaszkiwicz M. (red.), *Wąż w raju: Zabawa w społeczeństwie konsumpcyjnym*, Kraków 2011.
- Popczyk M. (red.), *Muzeum sztuki. Od Luwru do Bilbao*, Muzeum Śląskie w Katowicach, Katowice 2006.
- Popczyk M., *Estetyczne przestrzenie ekspozycji muzealnych*, Kraków 2008.
- Popek S., Tarasiuk R., *U podstaw edukacji plastycznej*, Lublin 2000.
- Poprzęcka M., *Muzealna działalność edukacyjna*, w: *Muzeum przestrzeni otwarta? Wystąpienia uczestników szóstego sympozjum problemowego Kongresu Kultury Polskiej*, 23–25.09.2009, Rottermund A. (moderator), Warszawa 2010, s. 53-56.
- Poprzęcka M., *Od oświatówki do centrum edukacji*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=4497> [dostęp: 13.06.2014].

- Rokosz K., Glowacki P., *Noc muzeów – zjawisko kulturowe i społeczne ostatnich lat*, „Muzealnictwo” 2008, nr 49, s. 286-293.
- Roszak S., Strzelecka M. (red.), *Toruńskie Spotkania Dydaktyczne*, t. 4: *Muzea i archiwa w edukacji historycznej*, Toruń 2007.
- Ruben L., Dudek K. [rozmowa], *Dotknąć i poczuć to zrozumieć*, „Muzealnictwo” 2012, nr 53, s. 144-149.
- Rychter J., Lenarczyk L., *Letnia akademia kultury i języka polskiego. Działania Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Głogowie na rzecz budowy nowoczesnie rozumianego regionalizmu*, „Muzealnictwo” 2011, nr 52, s. 304-311.
- Sajdak A. (red.), *Kultura jako fundament wspólnoty edukacyjnej*, Kraków 2005.
- Sani M., *Muzea i uczenie się przez całe życie. Podręcznik europejski. Powody sukcesu redakcyjnego*, „Muzealnictwo” 2013, nr 54, s. 182-190.
- Skutnik J., *Działania edukacyjne we francuskich muzeach sztuki współczesnej*, „Po lekcjach. Kwartalnik nieregularny poświęcony problemom czasu wolnego dzieci i młodzieży” 1999, nr 4 (22), s. 58-65.
- Skutnik J., *Edukacja we współczesnym muzeum sztuki – konteksty mediacyjne*, w: Zalewska-Pawlak M., Pikała A. (red.), *Szkoła XXI wieku szkołą edukacji estetycznej*, Łódź 2011, s. 267-280.
- Skutnik J., *Edukacyjne wartości sztuki najnowszej a aktywność pedagogiczna Centrum Sztuki Współczesnej w Bordeaux*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici” 1997, Pedagogika XXII, z. 314, s. 137-143.
- Skutnik J., *Muzeum sztuki – przestrzeń edukacji*, w: Popczyk M. (red.), *Muzeum sztuki. Od Luwru do Bilbao*, Katowice 2006, s. 236-248.
- Skutnik J., *Muzeum sztuki współczesnej jako przestrzeń edukacji*, Katowice 2008.
- Skutnik J., *Odbiorca sztuki wobec nowej sytuacji estetycznej*, w: Delektka E., Jonkisz A. (red.), *Sztuka i interpretacja*, Cieszyn 1998, s. 35-44.
- Skutnik J., *Rodziny w muzeum – wybrane obszary analizy*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=4795> [dostęp: 13.06.2014]
- Słowińska D., *Pruszkowskie warsztaty historyczno-artystyczne – nowe formy prezentacji prahistorii*, w: Woźniak M., Rosset T. F. de, Ślusarczyk W. (red.), *Historia w muzeum*, Bydgoszcz 2013, s. 192-197.
- Sobota K., *Działania promocyjne, marketingowe i edukacyjne muzeów Zagłębia Dąbrowskiego*, „Muzealnictwo” 2009, nr 50, s. 243-253.
- Suchocki W. [wywiad], *Muzeum – miejsce kształtowania osobowości i obywatelstwa*, „Biuletyn Programowy Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów” 2012, nr 5: *Muzeum w przestrzeni edukacji otwartej*, s. 12-17, [pismo elektroniczne].
- Szaradowski P., *Edukacja w przestrzeni wystaw czasowych i jej ewaluacja*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=4139> [dostęp: 13.06.2014]
- Szaradowski P., *Muzeum dziecięce w Pałacu w Rogalinie – projektowanie edukacji*, w: Woźniak M., Rosset T. F. de, Ślusarczyk W. (red.), *Historia w muzeum*, Bydgoszcz 2013, s. 167-171.
- Szaradowski P., *Przestrzeń ekspozycji czasowej w muzeum a działania edukacyjne*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 71-78.
- Szczerski A. – *Kontekst, edukacja, publiczność – muzeum z perspektywy „Nowej Muzeologii”* w: Popczyk M. (red.), *Muzeum sztuki. Antologia*, Kraków 2005, s. 335-344.
- Szeląg M., Skutnik J. (red.), *Edukacja muzealna. Antologia tłumaczeń*, Muzeum Narodowe w Poznaniu, Poznań 2010.
- Szeląg M. (red.), *Edukacja muzealna w Polsce. Sytuacja, kontekst, perspektywy rozwoju. Raport o stanie edukacji muzealnej w Polsce*, Warszawa 2012.
- Szeląg M., *Edukacja głupcze! Zadania muzeum na początku XXI wieku*, w: *Muzeum XXI wieku. Teoria i praxis, Materiały z sesji naukowej organizowanej przez Muzeum Początków Państwa Polskiego i Polski Komitet ICOM, Gniezno, 25–27 listopada 2009, Księga pamiątkowa poświęcona Profesorowi Krzysztofowi Pomianowi*, Gniezno 2010, s. 175-181.
- Szeląg M., *Edukacja w pojęciu edukatorów oraz jej rola w polskich muzeach w świetle analizy II etapu Raportu o Stanie Edukacji Muzealnej*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=4510> [dostęp: 13.06.2014]
- Szeląg M., *Muzeum miejsce „niepewne”. Trudna edukacja muzealna: nagości, akt i przedstawienia erotyczne w sztuce*, „Muzealnictwo” 2011, nr 52, s. 253-263.
- Szeląg M., *Muzeum wobec „zwrotu edukacyjnego”*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=4158> [dostęp: 13.06.2014]
- Szeląg M., *Noc muzeów w opiniach publiczności*, „Muzealnictwo” 2011, nr 52, s. 295-303.
- Szeląg M., *Przyszła rola edukacji muzealnej w Polsce*, „Muzealnictwo” 2009, nr 50, s. 234-242.
- Szeląg M., *Raport o stanie edukacji muzealnej. Podsumowanie pierwszego etapu badań*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 34-47.
- Szeląg M., *Teoria a praktyka edukacji muzealnej*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=3900> [dostęp: 13.06.2014]
- Szeląg P., *Od upowszechniania do edukacji? O historii edukacji w Muzeum Narodowym w Poznaniu*, w: *Muzeum XXI wieku. Teoria i praxis, Materiały z sesji naukowej organizowanej przez Muzeum Początków Państwa Polskiego i Polski Komitet ICOM, Gniezno, 25–27 listopada 2009, Księga pamiątkowa poświęcona Profesorowi Krzysztofowi Pomianowi*, Gniezno 2010, s. 208-217.
- Szkołut T. (red.), *Sztuka i edukacja kulturalna w okresie przemian*, Lublin 2001.
- Szukalska-Kuś A., *Tematy historyczne – ich dostępność dla najmłodszego widza. Praktyka wielkopolskiego Muzeum Wojskowego w Poznaniu*, w: Woźniak M., Rosset T. F. de, Ślusarczyk W. (red.), *Historia w muzeum*, Bydgoszcz 2013, s. 161-166.
- Tarnowska M., *Edukacja w Muzeum Łowiewstwa i Jeździectwa w Warszawie. Terażniejszość i perspektywy*, „Muzealnictwo” 2010, nr 51, s. 97-103.
- Tomaszewska E., *Środki teatralne w edukacji muzealnej*, Forum edukatorów muzealnych – Portal edukacji muzealnej, <http://www.edukacjamuzealna.pl/artykuly.aspx?o=3990> [dostęp: 13.06.2014].
- Walczak P., *Wychowanie jako spotkanie*, Kraków 2007.
- Wiktoro M., *Edukacja muzealna w Muzeum Sztuki w Łodzi – narracja i nawigacja*, w: Zalewska-Pawlak M. (red.), *Sztukmistrze XXI wieku. Rzecz o pedagogach wychowujących przez sztukę*, Łódź 2013, s. 265-268.
- Wiktoro M., *Komparatystyczne aspekty edukacji w Muzeum Sztuki w Łodzi*, *Kultura i Wychowanie* 2014, nr 7, 163-170.
- Wiktoro M., *Trudności udostępniania sztuki współczesnej w muzeum*, w: Zalewska-Pawlak M., Pikała A. (red.), *Szkoła XXI wieku szkołą edukacji estetycznej*, Łódź 2011, s. 281-288.

Wojnar I., *Muzeum czyli trwanie obecności*, Warszawa 1991.

Wrześniński J., Wyrwa A. (red.), *Przeszłość dla przyszłości – problemy edukacji muzealnej: materiały konferencji z okazji jubileuszu 40-lecia Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy*, Lednogóra 2010.

Wysoka W., Stępnik A., *Edukacja muzealna w Polsce. Aspekty, konteksty, ujęcia*, Lublin 2013.

Zaczyński W., *Uczenie się przez przeżywanie*, Warszawa 1990.

Zielińska M., *Królewski Wilanów i świat starożytnych bogów*, w: *Muzeum XXI wieku. Teoria i praxis, Materiały z sesji naukowej organizowanej przez Muzeum Początków Państwa Polskiego i Polski Komitet ICOM, Gniezno, 25–27 listopada 2009, Księga pamiątkowa poświęcona Profesorowi Krzysztofowi Pomianowi*, Gniezno 2010, s. 194-199.

Ziębińska-Witek A., *Historia w muzeach. Studium ekspozycji Holokaustu*, Lublin 2011.

Lista czasopism cytowanych w bibliografii

„Art Education”; „Aster”; „British Journal of Educational Psychology”; „Curator. The Museum Journal”; „Education et Pédagogie”; „Educational Researcher”; „Edukacja elementarna w Teorii i Praktyce”; „Journal of Museum Education”; „Kunst und Unterricht”; „Museologie”; „Museological Review”; „Museum aktuell”; „Museum and Society”; „Museum International”; „Museum Practice”; „Museum zum Quadrat”; „Museum Journal”; „Museumskunde”; „Muzealnictwo”; „New Research in Museum Studies”; „Po lekcjach. Kwartalnik nieregularny poświęcony problemom czasu wolnego dzieci i młodzieży”; „Public et Musées”; „Schulheft”; „Science Education”; „Standbein/Spielbein”; „Studies in Art Education”; „The International Journal of Museum Management and Curatorship”.

Streszczenie: Bibliografia obejmuje literaturę przedmiotu dotyczącą edukacji muzealnej, opublikowaną w ciągu ostatnich trzech dekad w formie druków zwartych: książek, m.in. podręczników, monografii problemowych, materiałów pokonferencyjnych, publikacji seminaryjnych, jak i problemowych artykułów w czasopiśmiennictwie fachowym. Wykaz, będący wyborem, prezentuje szerokie – w zamierzeniu autorów reprezentatywne – spektrum zagadnień podejmowanych przez muzealników, pedagogów, edukatorów w kontekście pedagogiki muzealnej, zarówno w jej aspek-

cie teoretycznym, jak i odnoszącym się do praktyki muzealnej. Zebrana literatura została podzielona na dwie części: obcojęzyczną oraz polską. Publikowany w obecnej postaci spis zostanie umieszczony także na stronie Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (www.nimoz.pl) w zakładce Edukacja. W wyniku monitorowania ukazującej się literatury, ale także dzięki wskazówkom czytelników, będzie on sukcesywnie uzupełniany i aktualizowany tak, by był zawsze aktualnym kompendium, niezbędnym do pracy muzealników, w szczególności edukatorów muzealnych.

Słowa kluczowe: literatura, bibliografia, edukator, edukacja muzealna, druki zwarte, podręczniki, czasopisma.

Joanna Grzonkowska

Historyczka sztuki, absolwentka IHS UW oraz Podyplomowego Studium Muzealnictwa przy IHS UW; obecnie słuchaczka Podyplomowych Studiów Varsavianistycznych UW; pracuje w Dziale Strategii i Analiz Prawnych NIMIZ, wcześniej przez wiele lat zajmowała się edukacją muzealną, pracowała w Dziale Oświatowym Zamku Królewskiego w Warszawie i współpracowała z Ośrodkiem Edukacji Muzeum Narodowego w Warszawie; autorka artykułów i recenzji publikowanych w „Muzealnictwie”; e-mail: jgrzonkowska@nimoz.pl

dr Dariusz Kacprzak

Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii sztuki, muzeolog i muzealnik – absolwent IHS UW oraz Podyplomowego Studium Muzealnictwa przy IHS UW; od 2008 r. pełni obowiązki zastępcy dyrektora ds. naukowych w Muzeum Narodowym w Szczecinie; zainteresowania badawcze to nowożytna i dziewiętnastowieczna sztuka europejska oraz kolekcjonerstwo i muzealnictwo; kurator wielu wystaw oraz autor bądź współautor towarzyszących im wydawnictw, a także artykułów naukowych i popularnonaukowych publikowanych w Polsce, Niemczech, Austrii, Holandii i Czechach; e-mail: d.kacprzak@muzeum.szczecin.pl